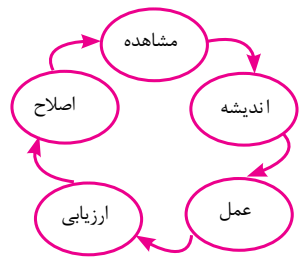

آنچه را که لازم است درباره اقدام پژوهی بدانید

All you need to know about Action Research

نوشته: جین مک نیف و جک وایت هد
ترجمه فصل اول کتاب توسط: امید نفتچی ۲۰۰۶، Jean Mc Niff And Jack whitehead

یک حلقه عمل - اندیشه (شکل ۱.۱)

هیچ کدام به نظر نمی‌آید کمک کنند. او تشخیص داد که می‌بایستی فنون آموزشی خود را تغییر دهد و به روشی تدریس کند که به کودکان کمک نماید تا بهتر یاد بگیرند. (جفمید ۲۰۰۱). از آموزش تخصصی خود در خدمت پلیس می‌گوید که او گرفتاری‌های شخصی و کاری افراد را تغییر داد و تئوری (کلی‌نگری) را در زمینه فرماندهی پلیس به وجود آورد.

فرآیند مشاهده - اندیشه - عمل - ارزیابی - اصلاح - حرکت در مسیر جدید به صورت عمومی به این شکل شناخته می‌شود. (عمل - اندیشه). چون فرآیند به صورت حلقه‌ای است اغلب به آن حلقه عمل - اندیشه می‌گویند. (شکل ۱.۱). این فرآیند پیشرفت خوبی ندارد و به محض اینکه ما به یک نتیجه موقت می‌رسیم و احساس می‌کنیم که راضی‌کننده می‌باشیم، آن نتیجه به خودی خود سوالات جدیدی را برای ما به وجود می‌آورد و ما باید دوباره از نو شروع کنیم. مدل‌های تصویری خوبی برای نشان دادن این فرآیند در ادبیات وجود دارد برای نمونه (الیوت ۱۹۹۹).

۲- روش‌های مختلف اقدام پژوهی

روش‌های مختلفی در بحث اقدام پژوهی وجود دارد. اقدام پژوهان سؤال‌هایی در مورد فرآیند مؤثر در تغییر می‌پرسند و دورنماهای مختلفی که افراد در ذهن خود دارند، انواع مختلفی از سؤال‌ها را در ذهن آنها پدید می‌آورد.

در قرن بیستم روش‌های جدیدی از پژوهش‌های ارایه گردید که نظریه هستی‌شناسی را در مقابل نظریه اثبات‌گرایی قرار داد. اثبات‌گراها معتقدند که جهان چیزی جدا از یک مشاهده‌گر است و می‌توان جهان را به طریق ذهنی مشاهده کرد و در مورد آن نظر داد. به همین طریق آنها معتقدند که دانش چیزی جدا از دانشمند است

استفاده می‌کند. جامعه‌شناسان معمولاً بیرون از گود قرار می‌گیرند و می‌پرسند: مردم در آنجا چه کار می‌کنند؟ چطور متوجه شویم و توضیح دهیم که آنها چه کار می‌کنند؟ این نوع پژوهش را «ناظر پژوهی» می‌گویند و اغلب یک پژوهش بیرونی است در صورتی که اقدام پژوهان درون پژوهش آنها خود را قسمتی از آن موقعیتی که دارند مورد پژوهش قرار می‌دهند احساس می‌کنند و هم به صورت انفرادی و هم به صورت گروهی از خود می‌پرسند، آیا کار ما به گونه‌ای هست که ما آرزو می‌کنیم باشد؟ چگونه می‌توانیم در مواقع لزوم آن را بهتر کنیم؟ اگر آنها احساس کنند که کارشان به‌طور منطقی رضایت بخش است. ارزیابی می‌کنند که نشان بدهند چرا این مورد را انتخاب کرده‌اند. اگر آنها احساس کنند که باید چیزی را بهتر کنند، روی آن زمینه کار می‌کنند، نتایجی را جمع‌آوری می‌کنند و گزارش‌های کتبی و شفاهی از پیشرفت‌هایی که در کار صورت گرفته را در مورد کاری که دارند انجام می‌دهند تهیه می‌کنند. در جدول ذیل مثال‌هایی از سوالات جامعه‌شناسی و اقدام پژوهی آمده است تا اختلاف بین آنها را نشان دهد.

اقدام پژوهی به شما کمک می‌کند تا اینکه چگونه با یک فرآیند سیستماتیک کارتان را پیش ببرید. یک روش نظری برای این کار اینگونه است:

- فهمیدن اینکه الان وضعیت چگونه است.
- مشخص کردن اینکه چه چیزی ما را نگران می‌کند.
- فکر در مورد روش ممکن که پیش‌روی ما است.
- امتحان کردن روش فوق
- روشن شدن کار ما به وسیله جمع‌آوری اطلاعات برای نشان دادن اینکه چه اتفاقی دارد می‌افتد.
- ارزیابی پیشرفت کار به وسیله به‌وجود آوردن برنامه‌هایی برای فضלות کردن در مورد اینکه چه اتفاقی دارد می‌افتد.
- آزمون ارزش میزان یافته‌ها
- اصلاح روش به وسیله ارزیابی

حرکت در مسیر جدید

شما در بررسی خود باید تشخیص دهید که چه چیزی نگران‌کننده است، روش متفاوتی را برای انجام کارها امتحان کنید، در مورد اینکه در گذشته چه اتفاقاتی می‌افتاد اندیشه کنید، و در سایه اندیشه‌های خود یک روش جدید را که ممکن است موفق‌تر باشد یا نباشد را امتحان کنید. به عنوان مثال (کاترینا مک دوناگ، در سال ۲۰۰۰) برنامه‌های مختلفی را برای مهارت خواندن فرزندان به وسیله خواندن متون سخت امتحان کرد که

اقدام پژوهی چیست؟

بحث اقدام پژوهی گسترده و گوناگون است، بنابراین به ناچار افراد مختلف مطالب مختلفی در مورد این که اقدام پژوهی چیست، به چه کاری می‌آید و چه کسی می‌تواند آن را انجام دهد و چگونه، بیان می‌کنند. شما نیاز دارید که در مورد این مسائلی چیزهایی بدانید، که در آن صورت است که می‌توانید در بحث‌ها فعال باشید. همچنین مشارکت در این زمینه به شما کمک می‌کند به دریافت‌هایی برسد در مورد اینکه چرا شما باید اقدام پژوهی را انجام دهید و می‌توانید امیدوار باشید که چه چیزی را به دست آورید. این فصل مشتمل بر ۴ بخش است که این مطالب را در بردارد:

۱. اقدام پژوهی چه هست و چه نیست.
۲. روش‌های مختلف اقدام پژوهی
۳. اهداف اقدام پژوهی
۴. چه زمانی باید و چه زمانی نباید از اقدام پژوهی استفاده شود.

۱. اقدام پژوهی چه هست و چه نیست.

اقدام پژوهی نوعی بررسی است که آموزشگران را در هر کجا قادر می‌سازد تا کار خود را ارزیابی نمایند. آنها می‌پرسند من چه کار باید بکنم؟ چه چیزی را باید در خودم رشد دهم؟ چگونه باید این کار را انجام دهم؟ میزان تمرین آنها نشان دهنده میزان سعی آنها برای رشد خود و تأثیر آن بر یادگیری دیگران است. اقدام پژوهی به صورت صعودی در تمامی دنیا به عنوان یک روش آموزش تخصصی مشهور شده است. این روش مخصوصاً در مسائلی آموزشی بسیار پیشرفت کرده است و به طور ویژه در تدریس و هم اکنون در تخصص‌های مختلف نیز به طور گسترده‌ای استفاده می‌شود.

یکی از جذابیت‌های اقدام پژوهی این است که همه کس می‌تواند از آن بهره‌جوید، بنابراین برای افراد عادی به خوبی افراد متخصص، مدیران دولتی و مدیران بخش خصوصی قابل استفاده است.

دانش‌آموزان هم می‌توانند و می‌بایست از آن استفاده کنند. شما حتی می‌توانید برای مطالعات خودتان در این زمینه، از دانشگاه مدرک معتبر بگیرید. در این کتاب مواردی از اقدام پژوهان وجود دارند که هرگز فکر نمی‌کردند که وقتی بررسی‌های شان را در این مورد شروع کنند در نهایت، تخصص یا مدرک دکتر بگیرند.

اقدام پژوهی می‌تواند یک روش مؤثر و مفید برای بررسی‌های تخصصی باشد چرا که اقدام پژوهی به معنی این است که افراد خودشان این کار را انجام دهند و همان طور که در زندگی، روش زندگی خود را پیدا می‌کنند در مورد آموزش هم خودشان روش مناسب را برای خود پیدا کنند. به آنها گفته نمی‌شود چه کار باید بکنند. آنها خودشان برای خود تصمیم می‌گیرند که چه کار کنند و البته با مذاکره و مشورت با دیگران. این روش هم برای افراد مناسب است و هم برای کسانی که می‌خواهند کار گروهی انجام دهند. گروه‌های زیادی از استفاده‌کنندگان این روش با هم یکی می‌شوند تا اینکه کارهای شان را به صورت گروهی انجام دهند و یاد بگیرند که چگونه از یادگیری هایشان در یک جمع بهره‌برند. شما هم می‌توانید به این مجموعه اضافه شوید و آن را گسترش دهید. این چیزی است که اقدام پژوهی را برجسته و ممتاز می‌کند که به وسیله خود افراد انجام می‌شود به جای اینکه به وسیله یک پژوهشگر متخصص انجام شود که روی مردم تحقیقاتی را انجام می‌دهد، و اغلب از روش‌های سنتی جامعه‌شناسی

سؤالات جامعه‌شناسی	سؤالات اقدام پژوهی
ارتباطی بین تشویق معلم و ابقا معلم وجود دارد؟	چطور می‌توانم کیفیت کار معلم را در مدرسه به نحوی تحت تأثیر قرار دهم که آنها تصمیم بگیرند در مدرسه بمانند.
آیا روش مدیریت روی بهتر کار کردن کارگران و تولید بیشتر تأثیر دارد؟	چطور می‌توانم روش مدیریت را بهتر کنم تا باعث تحریک کارگران به تولید بیشتر شوم؟
آیا یک ترتیب نشستن متفاوت، میزان مشارکت شنودگان را افزایش می‌دهد؟	من چطور می‌توانم میزان مشارکت بیشتر شنودگان را به وسیله تغییر ترتیب نشستن آنها تحریک کنم؟

می خواهید متوجه شوید که چرا اینگونه است؟ بنابراین می توانید کاری برای آنان انجام دهید.

• دانش آموزان شما به طور قابل توجهی نمرات بالایی را کسب می کنند. چرا؟ آیا این به دلیل نحوه تدریس شما یا مطالعه زیاد خودشان یا محیط جدید کلاس است؟

یادگیری خودتان را بهبود بخشید.

• چطور یاد می گیرید که مردم را تشویق کنید تا مفیدتر باشند؟

• چطور مدیران بخش خود را تشویق می کنید تا به صحبت های زیردستان خود محتاط تر و با توجه بیشتر گوش کنند.

چه زمانی از اقدام پژوهی استفاده نکنیم

اگر می خواهید مقایسه ای انجام دهید، ارتباط های آماری را نشان دهید، یا یک ارتباط علت و معلولی را نمایش دهید از اقدام پژوهی استفاده نکنید. در این جا مثال هایی را بررسی می کنیم:

• اگر می خواهید ببینید افراد بالنی که به وسیله بچه ها همراهی می شوند بیشتر به آنها می آید که در پیاده روها سرگردان باشند یا آنها که به وسیله بچه ها همراهی نمی شوند، باید مشاهده ای انجام دهید که تجزیه و تحلیل های آماری را در بر داشته باشد.

• اگر می خواهید ببینید چرا بعضی از معلمان از تدریس در مورد موضوعی خاص اکراه دارند، احتمالا باید مبادرت به انجام یک پژوهش موردی نموده و نتایج را تجزیه و تحلیل کرده و همچنین احتمال دارد که بتوانید یک تجربه و تحلیل مقایسه ای از نتایج کار خود و کاری که در مورد آن قبلا خوانده اید انجام دهید تا اینکه متوجه شوید که معلمان به کدام موضوعات بیشتر علاقه دارند.

• اگر می خواهید اثرات مدیریت مناسب را روی علاقه مندی معلمان به تدریس نشان دهید، می توانید با تعدادی از معلمان مصاحبه کنید و گفته های آنها را تجزیه و تحلیل کنید و جواب ها را دسته بندی کنید. هم چنین احتمال دارد لازم باشد با تعدادی از مدیران مصاحبه هایی داشته باشید و عقاید آنها در مورد مدیریت را بدانید و ارتباطی بین نحوه مدیریت آنها و کیفیت اشتیاق معلمان به تدریس پیدا کنید.

• موضوعاتی از علوم اجتماعی هستند که پژوهشگران بسوالاتی در مورد آنها می پرسند مانند: آن مردم چه می کنند؟ آنها چه می گویند؟ چه تعداد از آنها این کار را انجام می دهند؟ اقدام پژوهی علی رغم این، فرم هم به آن می دهد، چطور مین درک می کنیم که چه کار دارم انجام می دهم؟ چطور آن را بهتر کنیم؟ و تأکید را روی علاقه پژوهشگر می گذارد تا اینکه بتوان حرکتی برای بهبود فرد و جامعه انجام داد.

خلاصه مطلب

در این مقاله بعضی از موضوعات اصلی در مورد اقدام پژوهی مورد بررسی قرار گرفته است. در اینجا توضیح داده شده است که برعکس علم جامعه شناسی، اقدام پژوهی فرد را در مرکز بررسی قرار می دهد. انواع مختلفی از اقدام پژوهی در طول سال ها مطرح شده است، که در زمینه های مختلفی برتری هایی دارد. اقدام پژوهی زمانی که در مورد بهبود آموزش و راه کارهای اجتماعی صحبت می کند می تواند بسیار مفید باشد. اقدام پژوهی برای مواردی که نیاز به مقایسه هست یا رابطه علت و معلولی در کار است مناسب نمی باشد.

1. Steinberg and kinchelo, Action Research, 1998.
2. Caitriona Mc Donagh, 2000
3. Geoff Mead, 2001
4. Elliot 1991
5. on to logical
6. fisher, 2001
7. Ecker, 1997
8. Heron 19998: Heron and Reason 2001
9. Mc Niff and white head 2000
10. Breda Long (2003)
11. Alon Serper (2004)

یکی از جذابیت های اقدام پژوهی این است که همه کس می تواند از آن بهره جوید، بنابراین برای افراد عادی به خوبی افراد متخصص، مدیران دولتی و مدیران بخش خصوصی قابل استفاده است

انجام می دهند. بعضی افراد برای ایجاد یک جهان مولدتر و صلح آمیز ظرفیت هایی (پتانسیل هایی) در این روش دیده اند (هرون ۱۹۹۸؛ هرون و ریزن ۲۰۰۱) ^۸ موضوعی که جدیدا بسیار قوت گرفته این است که اقدام پژوهان چگونه روش های دموکراتیک تری را برای پیشرفت های سازمانی پیدا کنند (مکنیف و وایت هد ۲۰۰۰). ^۹

تحقیق عمل آموزشی در حال تبدیل شدن به یک روش تغییر اجتماعی در جهان واقعی است. همان طور که گفته شد تحقیقات آموزشی و اقدام پژوهی های زیادی از دید ناظران نوشته شده است که در آن پژوهشگران مبادرت به ارایه مدل مفهومی تجزیه و تحلیل، توضیحات در مورد اقدام پژوهی و امکان استفاده این روش در حد حرف نموده اند. امیل (۱۹۸۵) گفت این قبیل تجزیه و تحلیل ها اغلب تعصب بی جا را به وجود می آورند. برحسب نظر امیل ^{۱۰} پتانسیل اقدام پژوهی زمانی به واقعیت نزدیک می شود که عقاید با عمل ارتباط برقرار کند. مردم می توانند به زندگی شان معنی دهند چون آنها صحبت کردن در مورد اقدام پژوهی را متوقف می کنند و صحبت در مورد خودشان به عنوان اقدام پژوهی را آغاز می کنند. آنها نظریه های خود را در مورد طریقه رفتار در دنیای واقعی با دیگران در میان می گذارند با توضیح اینکه چه کار دارند می کنند، چرا این کار را می کنند و امیدوارند به چه چیزی برسند. این نظریه های شخص نظریه هایی برای زندگی هم می باشند، زیرا آنها باعث بهبود زندگی مردم می گردند. هدف اقدام پژوهی ایجاد نظریه هایی برای زندگی است در مورد اینکه چطور آموزش، رفتارها را بهتر می کند و کارهای جدید را یاد می دهد. بیشتر نظریه ها چگونه تغییر رفتار در زندگی را نشان می دهند. افراد این سؤال ها را از خود می پرسند، من چه کار می کنم؟ چطور این موضوع را بفهمم تا بتوانم آن را بهبود بخشیم؟ چطور این نظریه ها را به عمل در بیاورم؟ پرسیدن این سؤال ها می تواند به فرد مورد نظر کمک کند تا روش های عملی برای بهبود زندگی و ارتقای ارزش های اجتماعی و آموزشی خود داشته باشند. (بردا لانگ، ۲۰۰۳) ^{۱۱} توضیح می دهد که چطور او توانست درک مردم را از فرآیند تغییرات سازمانی تحت تأثیر قرار دهد. آلون سرپر (۲۰۰۴) ^{۱۱} توضیح می دهد که چطور او توانست فلسفه هستی شناسی وجود خودش را در جهان بفهمد.

۴. چه زمانی باید از اقدام پژوهی استفاده شود و چه زمانی نباید

شما می توانید از اقدام پژوهی برای اهداف بسیار زیادی استفاده کنید اما نه برای همه موارد.

چه زمانی از اقدام پژوهی استفاده کنیم

اقدام پژوهی را زمانی انجام دهید که می خواهید ارزیابی داشته باشید یا اینکه آیا کاری که دارید انجام می دهید یادگیری های خودتان و دیگران را تحت تأثیر قرار می دهد، یا اینکه نیاز دارید کار دیگری انجام دهید تا مطمئن شوید که به هدف نزدیک شده اید. شاید شما باید:

ادراک خود را بهبود بخشید

• روابط در محل کار شما دشوار و ملال آور است. چگونه

بنابراین می توان در مورد دانش نیز به طریق ذهنی نظر داد. در این دیدگاه سنتی، جهان و چگونگی پدید آمدن آن می تواند به وسیله بشر مورد مطالعه، آزمایش و تجزیه و تحلیل قرار گیرد و نتایج آن نیز می تواند قابل پیش بینی باشد. علی رغم این تعمیم سنتی که به آن اشاره شد، نظریه هستی شناسی مطرح می شود که معتقد است مردم قسمتی از واقعیت درونی خود و به وجود آورنده آن هستند بنابراین این گفته اشتباه است که جهان را جدا جدا از مردمی که در آن زندگی می کنند ببینی یا اعمال آنها را جدا از خودشان که دارند آن اعمال را انجام می دهند تصور کنی، بلکه به جای اینکه پدیده ها را جدا از افراد ببینیم باید برای موضوع تکیه کنیم که مردم چگونه با دیگران و با محیط خود کنار می آیند. مثال های متعددی وجود دارد از جمله در علم پزشکی که چگونه می توان به بقای بشر کمک نمود یا در علم جامعه شناسی که چگونه می توان به بهبود تعامل افراد با یکدیگر کمک کرد تا باعث بقای زندگی فرسنگردد.

بنابراین هدف بیشتر تحقیقات از یک آرزو به یک کنترل محیط و انسان تغییر یافته است و در واقع هدف تحقیقات از تغییرات اجباری به ارتقاء سطح زندگی انسان و محیط زندگی سوق داده شده است. چنین نظریه های مختلف بر پژوهشگران نیز تأثیر گذاشت زیرا ارزش های مردم قسمتی از نظریه های هستی شناسی آنهاست، نظریه هستی شناسی به معنی (نظریه وجود) که در آن فرد هویت خود را می سازد و در مورد شناخت دیگران و شناخت محیط خودش می گویند. از آنجایی که بشر اصولا اجتماعی است سعی دارد که با شناخت هویت دیگران و همکاری با آنها به خلق آثار ارزنده و بقای زندگی اجتماعی کمک کند و برچنان هستی تأثیر گذار باشد.

نظریه ها و حدود هستی شناسی ^۵

فهمیدن اینکه تئوری های هستی شناسی چگونه اعمال فردی و اجتماعی را تحت تأثیر قرار می دهند ضروری است تا دورنماهای مختلف اقدام پژوهی را بفهمیم. محققان عمل معتقدند که تمامی افراد قادرند هویت های خود را بسازند و در همان حال نیز به دیگران کمک کنند تا آنها هم هویت خود را بسازند. آنها تلاش می کنند تا با وجود اختلاف های بالقوه روشهایی برای زندگی با یکدیگر پیدا کنند. آنها باور دارند برای آنکه زندگی موفقی با دیگران داشته باشیم باید تلاش کنیم تا نقطه نظرات دیگران را درک نماییم.

محققان عمل معتقدند که هدف از انجام تحقیق به نمایش گذاشتن دغدغه های آموزشی و ارایه پاسخ های مناسب به آنها است. تلاش آنها به این است تا با حمایت از تمامی یادگیرندگان در برقراری عدالت اجتماعی و آموزش شهروندان کمک کنند تا جامعه ای قابل زیستن و نوام با صلح ایجاد شود (فیشر، ۲۰۰۱). ^۶ به عبارت دیگر محققان عمل، تلاش می کنند تا با توسعه توانایی های خود مراتب پیش دآوری های خود باشند، آنها را تجدید نظر کنند یا کنار بگذارند. محققان عمل معتقدند که آینه در حال قرار دارد لذا در حال حاضر می توانند به بهبود آنچه که در رابطه با دیگران انجام می دهند، امکانات بالقوه آینده را تحقق بخشند و با مشخص کردن عمل های آموزشی اثربخش و طراحی راه هایی برای بهبود وضعیت کلاس های درس مدرسه ای، آنها را به اجتماعات یادگیری و تدریس کیفی و دموکراسی تبدیل کنند (فیشر ۲۰۰۱). زیرا همانطور که (اکر ۱۹۹۷). ^۷ به نقل از دیویی بیان می کند در یک جامعه مبتنی بر دموکراسی بین آموزش و عمل اجتماعی ارتباط عمیقی وجود دارد به طوری که دموکراسی در هر نسلی باید زاده شود و آموزش مامای آن است. محققان عمل می دانند اگر آرمان داشتن یک جامعه بهتر را به خاطر وجود مشکلات کنونی نادیده بگیرند، احتمالا به سکون خواهند رسید و نیز می دانند تلاش های آنها هر چند اندک در بهبود آینده تأثیر گذار نخواهد بود.

۳- اهداف اقدام پژوهی

هدف تمامی پژوهش ها تولید دانش جدید است و اقدام پژوهی نوع خاصی از دانش را پدید می آورد.

اقدام پژوهی همیشه به شکل عملی شناخته شده است که مردم برای بهبود موقعیت فردی و اجتماعی خود